

САЦЫЯЛЬНА-ПАЛІТЫЧНАЯ ЛЕКСІКА АНГЛАМОЎНАГА ПАХОДЖАННЯ Ў ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫМ ДЫСКУРСЕ (СЕМАНТЫЧНЫ АСПЕКТ)

М. Л. Савасцюк

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
вул. К Маркса, 31, 220030, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
mlsmls@bk.ru*

Навуковы кіраўнік: Прыгодзіч М. Р., доктар філалагічных навук, прафесар

Адным з актуальных пытанняў сучаснай лінгвістыкі з’яўляецца вывучэнне семантыкі запазычанняў і аналіз іх функцыянавання ў мове-рэцыпіенце. У артыкуле даследаванню з пункту гледжання полісеміі (вылучана 108 адзінак), ужывання ў пераносным сэнсе (23 адзінкі), функцыянавання ва ўстойлівых выразах (5 адзінак), падвергліся 557 лексем сацыяльна-палітычнай сферы, запазычаных беларускай мовай з англійскай. Разглядаецца частотнасць іх ужывання ў сучасным беларускамоўным публіцыстычным дыскурсе як прымета ступені семантычнай адаптаванасці. Тэарэтычныя назіранні ілюструюцца прыкладамі з часопісаў і газет канца XX – пачатку XXI стст. Таксама адзначаюцца некаторыя асаблівасці прычын і працэса міграцыі англіцызмаў у беларускую мову.

Ключавыя словы: англіцызмы; запазычванне; запазычаная лексіка; сацыяльна-палітычная лексіка; семантычная адаптацыя запазычанняў.

Змены, што ў канцы XX – пачатку XXI стст. закранулі ўсе сферы жыццядзейнасці сусветнага грамадства і непасрэдна Рэспублікі Беларусь, сталі прычынай актывізацыі некаторых зрухаў у лексічным корпусе беларускай мовы: з аднаго боку, пэўныя словы губляюць сваю актуальнасць, з другога, адбываецца міграцыя запазычанняў (найперш, з англійскай мовы), утвараюцца неалагізмы.

Сярод асноўных спецыфічных экстралінгвістычных фактараў актывізацыі працэсу лексічнага запазычвання беларускай мовай з іншых моў у апошнія дзесяцігоддзі можна назваць, па-першае, той факт, што з 80-х – 90-х гадоў XX стагоддзя ва ўсім свеце пачаўся якасна новы этап эвалюцыі грамадства, звязаны з імклівым развіццём інфармацыйных тэхналогій. У выніку гэтага скоку абыўся пераход ад індустрыяльнага грамадства мінулага на новае – інфармацыйнае. Змены новай эпохі выразна адлюстроўваюцца ў вобласці сацыяльна-культурнага дыскурса і, як вынік, ва ўзнікненні новага тыпу чалавека: чалавека інфармацыйнага (Homo Informaticus). «Працэсы імклівага развіцця інфармацыйных тэхналогій прывялі да фарміравання новай парадыгмы грамадскіх працэсаў, пераўтварэння самога грамадства і нават трансфармацыі самой існасці чалавека. Адпаведна, на пачатку XXI стагоддзя менталітэт беларусаў, які фарміраваўся цягам стагоддзяў, перацярпеў вялікія змены і мы маем справу

ўжо з новым чалавекам, які... жыве ў адметна новым «інфармацыйным басейне»... Абмен інфармацыяй ужо не звязаны з існаваннем дзяржаўных межаў і іншых бар'ераў, у тым ліку моўных» [1, с. 88–89].

Па-другое, адбыліся змены ў менталітэце носьбітаў беларускай мовы, на якія паўплывала атрыманне Рэспублікай Беларусь дзяржаўнай незалежнасці, новы палітычны курс краіны, нарошчванне яе зносін з іншымі дзяржавамі, развіццё турызму, актывізацыя міграцыі насельніцтва. Разам з гэтым павялічыліся і магчымасці грамадзян Беларусі ў асабістым развіцці, што спрыяла трансфармацыі ўспрымання многіх аспектаў сацыяльнага і культурнага жыцця, паслужыла адпраўной кропкай для якасна іншага стаўлення да інфармацыі, цікавасці да замежных моў. З 1991 года ў краіне вырасла два пакаленні грамадзян, пазбаўленых кансерватызму і не абмежаваных ва ўзаемадзеянні з носьбітамі замежных моў, як у непасрэдным кантакце, так і праз інтэрнэт. Такая культурная і сацыяльна-палітычная сітуацыя прывяла да адкрытасці беларусаў успрымаць новае, далучацца да яго, актыўна і неадкладна карыстацца новымі ведамі, магчымасцямі, адпаведна, і лексікай.

Па-трэцяе, ужыванне іншамоўнай лексікі стала «трэндам» сярод пэўных колаў носьбітаў мовы. Становіцца відавочным, што пад уздзеяннем моды трансфармуецца не толькі візуальная, але і моўная рэальнасць. Разважаючы аб сучасным стане розных моў свету, трэба прывесці меркаванне В. Р. Кастамарава: «Уяўленні аб правільным і эфектыўным выкарыстанні мовы, якія мяняюцца і даводзяцца часам да абсурду, можна пазначыць словам мода. Іншымі словамі, мода ёсць крайняя праява густу, больш індывідуальная, хутка мінучая, якая кідаецца ў вочы і звычайна выклікае раздражненне ў старэйшай і кансерватыўнай часткі грамадства. Моўная мода, мабыць, больш прамалінейна звязаная з модай у іншых сферах жыцця, чым моўны густ – з агульным густам эпохі» [2, с. 24].

У даследаванні мы разглядаем сацыяльна-палітычную лексіку. Гэта колькасна найбольшая лексіка-семантычная група, у корпус якой, па нашых падліках уваходзяць 557 адзінак (каля 15% ад агульнай колькасці зафіксаваных намі англіцызмаў, роўнай больш як 3600 адзінкам [3]). Да сацыяльна-палітычнай лексікі мы адносім назвы (сучасных і гістарычных) сацыяльна-палітычных плыней і рухаў і іх прыхільнікаў, назвы з'яў і мерапрыемстваў сацыяльнай і палітычнай сфер, асоб, якія па роду дзейнасці звязаны з гэтымі сферамі, назвы грамадскіх і палітычных арганізацый і ўстаноў, дэрываты, утвораныя ад такіх лексем. Групу складаюць як тэрміналагічныя (каля 62 %), так і нетэрміналагічныя моўныя адзінкі (агульнаўжывальная лексіка, размоўная, жарганізмы) (каля 38 %).

Публіцыстычны дыскурс непасрэдна звязаны з сацыяльна-палітычным працэсамі, а таму ўдзельнікі гэтага дыскурса (перш за ўсё аўтары) хутка рэагуюць на іх выбарам тэм і, безумоўна, лексікі для дасягнення дасканаласці адлюстравання палітычнай і сацыяльнай сітуацыі.

Згодна з формуліроўкай М. Я. Цікоцкага, «галоўнае сацыяльнае прызначэнне публіцыстыкі – актыўнае ўмяшанне ў жыццё дзеля фарміравання грамадскай думкі сучаснікаў... Грамадская думка – гэта рэальнае існаванне грамадскай свядомасці таго ці іншага класа або грамадства ў цэлым у пэўны момант жыцця. Яна грунтуецца на адносна ўстойлівым узроўні свядомасці мас, які ў сваю чаргу характарызуецца станам ідэалогіі і грамадскай псіхалогіі пэўнага класа або грамадства ў цэлым. Усе падзеі жыцця, якія прыцягваюць увагу грамадства і таму трапляюць у арбіту грамадскай думкі, знаходзяць адлюстраванне ў публіцыстычным творы ў выглядзе думак пра іх, пэўных ацэнак, як рацыяналістычных (меркаванні, вывады, заключэнні, характарыстыкі, азначэнні і г.д.), так і эмацыянальных (уяўленні, пачуцці, настрой і г.д.)» [4, с. 5].

Колькасць прааналізаваных намі крыніц публіцыстычных тэкстаў, у якіх былі зафіксаваны англіцызмы сацыяльна-палітычнай групы складае 258 нумароў газет (асноўная частка з іх – выпускі газеты «Звязда» (150 нумароў), а таксама «Культура» «Літаратура і мастацтва» (далей «ЛіМ»), «Чырвоная змена», «Настаўніцкая газета», «Новы час», «Голас Радзімы», «Універсітэт», «Народная газета», «Раніца»); 38 выпускаў часопісаў («Алеся», «Беларусь», «Бярозка», «Вожык», «Дзеяслоў», «Маладосць», «Беларуская думка»).

З 557 англіцызмаў сацыяльна-палітычнай лексікі ва ўзгаданых крыніцах зафікавана 309 лексічных адзінак, для якіх удалося знайсці прыклады ўжывання ў публіцыстычным дыскурсе (56 % ад агульнай колькасці адзінак групы). Многія з іх ужываюцца ва ўзгаданых крыніцах неаднаразова. Гэта сведчыць аб даволі высокай ступені актыўнасці англіцызмаў сацыяльна-палітычнай сферы ў мове публіцыстычнага дыскурса. Параўн.: *байкер, бойфрэнд, буккросінг, істэблшмэнт, кансалтынгавы, краўдфандынг, лонг-ліст, мэйнстрым, піярышчык, рэйтынг, саміт, сексізм, скаўтынг, сноб, сэр, тайм-менеджмент, унісекс, флірт, халакост, харасмент, хіпстарскі, хоспіс* і інш. Безумоўна, гэта, галоўным чынам, намінацыі, што маюць непасрэднае дачыненне да сучаснай сацыяльна-палітычнай сітуацыі ў свеце. Найбольш высокі ўзровень ужывальнасці прадэманстравалі такія англіцызмы, як *блок, дыскамфорт, імідж, інтэрактыўны, камфорт, клуб, лідар, лэдзі, медыя, офіс, парламент, піяр, рэспандэнт, стандарт, сэрвіс*, якія (акрамя лексем *інтэрактыў, інтэрактыўны, медыя, піяр*) фіксуюцца слоўнікамі беларускай мовы, выданых да 2000 года [5], [6], і занялі ў беларускамоўным ужытку даволі трывалыя пазіцыі. Параўн.: *Блок* (ад *block*) – грамадска-палітычнае аб'яднанне дзяржаў, партый, груповак для дасягнення агульнай мэты. *Другі варыянт: пачаць з сілавога блока – ваенных, МУС і г. д. (Звязда, 02.02.2016); Партыйны блок Хрысціянска-дэмакратычнага і Хрысціянска-сацыяльнага саюзаў (ХДС/ХСС), які ўзначальвае канцлер Германіі Ангела Меркель,*

прыхільнік нармалізацыі адносін з Расіяй (Звязда, 16.06.2017); Павелічэнне расійскай эскадры каля берагоў Сірыі пазней заўважылі ў Паўночнаатлантычным блоку (Звязда, 18.09.2018). Дыскамфорт (ад discomfort, ад грэч. dys- = не + англ. comfort = утульнасць, зручнасць) – адсутнасць умоў, неабходных для нармальнай жыццядзейнасці людзей, выканання пэўнай работы; нязручнасць. А калі ехаць па тратуары, то дыскамфорт адчуваюць ужо пешаходы (Звязда, 30.10.2015); Ці дастаўляюць шэрагавыя ўдзельнікі дыскамфорт прафесіяналам? (Звязда, 07.11.2015); Артысты правакуюць – і вось ужо ў некага пачуццё дыскамфарту (Звязда, 27.02.2016); У цэнтры ўвагі А. Папвай – праблемы соцыуму: бытавы і быццёвы дыскамфорт, адзінота чалавека, яго неўладкаванасць, пошукі свайго месца ў жыцці (ЛіМ, 08.12.2017). Піяр / PR (ад P.R., ад p(ublic) r(elations) = грамадскія сувязі) – мэтанакіраваная дзейнасць у СМІ, правядзенне рэкламных акцый з мэтай стварэння іміджу і папулярызаванні каго-, чаго-н. (звычайна ў палітыцы, шоубізнесе). У часы Блока творцы марылі пра славу, нашым часам – пра піяр (Малодосць, № 9, 2006, с. 3); Вакол яго хадзіў выключна «белы» піяр, яму шчыра зычылі поспеху, яго праводзілі і сустракалі ў аэрапорце не толькі дзяўчаты з фан-клуба, а дзясяткі наклоннікаў конкурсу (Звязда, 12.01.2018); Трэндз і перспектывы ў PR сталі тэмай міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі (Звязда, 01.03.2018) і інш.

У даследаваных намі крыніцах не прадстаўлены 248 лексем. Гэта назвы сацыяльна-палітычных з’яў жыццядзейнасці англамоўных краін – сучасных (53 адзінкі. Параўн.: дыксікрат, лейбарыст, лендлорд, лорд-канцлер, прынц-консарт, сцюард, сэтльмент, трэд-юніён, хай-скул і інш.) і гістарычных (32 адзінкі. Параўн.: гарвізм, дамінён, капігольд, котэры, лалард, лудзіты, тэны, фабіяізм, фрыгольд, эрл і інш.); назвы з’яў, якія недастаткова трывала замацаваліся ў беларускай мове і ўжываюцца ў якасці стылістычных сінонімаў да ўласнабеларускіх слоў (бодзігард (целаахоўнік), гёрлфрэнд (сяброўка, дзяўчына) і інш.); дэрываты ад тэрмінаў англамоўнага паходжання (лакаўтаваны, лакаўтавацца, лакаўтаваць, лакаўтчык (ад лакаўт)) і некаторыя іншыя лексемы.

У гэтым кантэксце трэба адзначыць сучасную тэндэнцыю да хуткай міграцыі некаторых англамоўных лексічных новаўтварэнняў (брэксіт і інш.) і актуалізаванай лексікі (лакаўт і інш.) у беларускую мову. У якасці прыклада разгледзем тэрмін Brexit (брэксіт) (ад Britain = Брытанія + exit = выхад) – выхад Аб’яднанага каралеўства Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі са складу Еўрапейскага саюза. У англамоўным публіцыстычным дыскурсе ўпершыню гэты тэрмін быў ужыты палітыкам Пітэрам Вайлдынгам у артыкуле ад 15 мая 2012 года («Stumbling towards the Brexit») у блогу медыя-рэсурса EURACTIV [7]. У снежні 2016 года гэта слова атрымала навуковае тлумачэнне і было ўключана ў «Оксфардскі слоўнік англійскай мовы» (Oxford English Dictionary) [8]. Вельмі хутка тэрмін стаў

інтэрнацыяналізмам. У гэты перыяд англіцызм трапляе і ў актыўны ўжытак у беларускамоўным публіцыстычным дыскурсе. Параўн.: *Дык ці адбудзецца той самы «брэксіт» і чым ён такі непрыемны для Старога Свету?* (Звязда, 01.03.2016); *І дэцэнтралізацыя гэта настолькі ж моцна ўздзейнічае на палітыку, эканоміку: дастаткова згадаць толькі брытанскі «брэксіт»* (Культура, 25.03.2017); *Раней было вядома, што Лондан збіраўся пакінуць Еўрасаюз роўна праз два гады пасля запуску Brexit* (Звязда, 11.11.2017).

У склад корпуса сацыяльна-палітычнай лексікі ўваходзяць 108 полісемантычных англіцызмаў (каля 19 % ад агульнай колькасці англіцызмаў групы). З іх 54 лексемы валодаюць адным значэннем з некалькіх. Параўн.: *андэграўнд, бізнес-клас, імідж, маніторыг, пікап, пул, прэсінг, свінгер, сёрфіць* і інш. Блок (ад block) – грамадска-палітычнае аб'яднанне дзяржаў, партый, груповак для дасягнення агульнай мэты. *Другі варыянт: пачаць з сілавога блока – ваенных, МУС і г.д.* (Звязда, 02.02.2016); *Партыйны блок Хрысціянска-дэмакратычнага і Хрысціянска-сацыяльнага саюзаў (ХДС / ХСС), які ўзначальвае канцлер Германіі Ангела Меркель, прыхільнік нармалізацыі адносін з Расіяй* (Звязда, 16.06.2017)). *Маніторынг* (ад monitoring, ад monitor = раіць, кантраляваць, ад лац. monitor = які назірае) – назіранне, праграмаванне сітуацый у розных кірунках жыцця сучаснага грамадства. *Сістэма маніторынгу дазваляе службаў чыгункі ў рэжыме рэальнага часу атрымліваць апэратыўныя даныя па 23 параметрах* (Звязда, 18.11.2015); *У цяперашні час атрыманы першыя вынікі тэрміновага і дыстанцыйнага маніторынгу стану сэрца ў студэнцкім асяроддзі* (Звязда, 12.01.2017) і інш.

Таксама 54 англіцызмы валодаюць двума і больш значэннямі. Параўн.: *байкот, бос, дайхардаўцы, камонер, клуб, лідар, лобі, сквайр, хайпаваць* і інш. *Істэблішмэнт* (ад establishment, ад establish = заснаваць, устанавіць, умацаваць) – 1) эліта, вузкае кола людзей пераважна ў грамадска-палітычнай сферы, якое аказвае вызначальны ўплыў на развіццё эканомікі, фарміраванне ідэалогіі і палітыкі дзяржавы; людзі, якія складаюць І., займаюць, як правіла, кіруючыя пасады ў асноўных галінах дзейнасці, імкнуцца абмежаваць сваё кола, маюць высокія ганаровыя званні. *У бліжэйшы час (ён) стане досыць прыкметнай фігурай беларускага палітычнага істэблішмэнту* (Чырвоная змена, 11.06.2000); *Журналісты і частка палітычнага істэблішмэнту абвінавачваюць кіраўніка дзяржавы ў вельмі блізкіх сувязях з грузінскай варажбіткай Ленай Палішвілі* (Звязда, 05.04.2003); 2) трывалае, устойлівае становішча ў грамадстве. *Міс* (ад Miss) – 1) ветлівы зварот да незамужняй жанчыны ў Англіі, Амерыцы (звычайна далучаецца да прозвішча або імя). *Затое Адмірал Бум, міс Кларк, Палісмен, Мармуровы хлопчык сабакі Эдуард і Варфаламей апынуліся дакладна такімі, як уяўляецца падчас чытання кнігі* (ЛіМ, 12.08.2016); 2) разам з адпаведным словам (Сусвет, Інтэрнэшнл і інш.) назва конкурсу і тытул дзяўчыны-пераможцы гэтага конкурсу (міс Свету і інш.). *Разабрацца ў*

гэтым дапаможа Вольга Сярожнікава, «Міс фота-2002», дырэктар Нацыянальнай школы прыгажосці (Чырвоная змена, 09.09.2005); Гэта не перашкодзіла ёй узяць удзел у конкурсе «Міс-Ашмяны», дзе яна атрымала ганаровы прыз «Міс-грацыя» (Звязда, 17.06. 2017) і інш. [3]

Сведчаннем высокага ўзроўню семантычнай адаптаванасці з’яўляецца ўжыванне лексемы ў пераносным сэнсе. З вылучаных полісемантычных англіцызмаў 23 валодаюць пераносным сэнсам. Для іх характэрна даволі актыўнае ўжыванне ў публіцыстычным дыскурсе, што дэманструецца наяўнасцю прыкладаў у даследаваных крыніцах амаль да кожнай лексемы. Параўн.:

Байкот (ад boycott) – разрыў адносін з кім-н. як знак незадавальнення яго паводзінамі; адказ ад чаго-н. *Аб’ястлушчаныя малако, тварог, сыр і іншыя прадукты становяцца нормай на стале. Алею і наогул усім тлустым прадуктам аб’яўлены байкот* (Алеся, № 8, 2016, с. 52).

Барбі (ад Barbie) – дзяўчына, што з’яўляецца прыхільніцай стылю, да якога звяртаюцца маладыя дзяўчаты з вытанчанай фігурай, светлымі доўгімі валасамі, і для якога характэрна актыўнае ўжыванне ружовага колеру ў адзенні і яркі макіяж.

Бум (ад boom) – шуміха, ажыятаж, празмернае ажыўленне вакол чаго-н. *Тады такія цацкі былі сапраўднай навінкай, выклікалі хвалю першага буму* (ЛіМ, 21.10.2005); *Бум спажывання інтэрнэт-трафіку ў МТС звязваюць з запускам паслугі «Unlim за мяжой»* (Звязда, 17.10.2018).

Даўнінг-стрыт (ад Downing Street) – 1) рэзідэнцыя англійскага прэм’ер-міністра; 2) англійскі ўрад.

Ліліпут (ад Lilliput = назва маленькага чалавечка, жыхара выдуманай краіны Ліліпуціі ў рамане Дж. Свіфта «Падарожжа Гулівера» (1726)) – нікчэмны, малазначны чалавек.

Лінчаванне (ад лінч) – маральныя здзекі, уніжэнне, асуджэнне каго-н. *Потым пачалося «лінчаванне». Студэнты выступалі адзін за адным з трыбуны і бэсцілі сваіх настаўнікаў* (Культура, 29.10-04.11.2005).

Клан (ад clan, ад кельц. clann) – замкнутая група людзей, звязаных якімі-н. інтарэсамі (эканамічнымі, дзелавымі і інш.). *Высвятляецца, што забойства – справа рук мафіёзнага клана, які запраўляе падпольным таталітатам падчас футбольных матчаў* (Чырвоная змена, 17.01.2003).

Магіканін (ад Mohican, ад індз. Mo-hi-konnais) – апошні прадстаўнік чаго-н.

Мімікрыраваць (ад мімікрыя) – прыстасавацца / прыстасоўвацца да пэўных абставінаў. *Інтэлігенцыя, якая мімікрыруе, прасоўваецца да Хаосу, страшней, чым просты абывацель* (ЛіМ, 24.04.1998).

Набоб (ад nabob) – вельмі багаты чалавек, які жыве ў раскошы.

Пентагон (ад Pentagon) – міністэрства абароны ЗША. *Прэс-аташэ Пентагона, падпалкоўнік ВПС Элен Крэнке заявіла, што праз тры тыдні міністэрства абароны можа зноў павысіць узрост рэзервістаў*

(Настаўніцкая газета, 02.04.2005); Улады трох гарадоў ЗША падалі іск супраць Пентагона (Звязда, 28.12.2017).

Прэсінг (ад pressing) – ціск (псіхалагічны, эканамічны, палітычны, экалагічны) на каго-н.; прыцісканне. *Беларусь... у даволі няпростых умовах працяглага знешняга прэсінгу за сваю самастойную пазіцыю, пазбегла тых катаклізмаў, якія патрэслі свет* (Звязда, 20.01.2016); *Сёння такая форма палявання здымае прэсінг, што аказваецца на дзікую прыроду* (Звязда, 03.03.2016).

Пурытанін (ад Puritan) – чалавек надзвычайна суромага спосабу жыцця. *Елізар’еў не пурытанін і не пазбягае, што называецца, вострых тэм* (ЛіМ, 24.11.2017).

Рэйд (ад raid) – нечаканая рэвізія, праверка дзейнасці якіх-н. аб’ектаў, што праводзіцца групай актывістаў па заданню грамадскіх арганізацый. *Месяц Іван ездзіў у рэйд у якасці грамадскага інспектара* (Чырвоная змена, 01.02.2018).

Рэкардсмен (ад recordsman, ад record = рэкорд + man = чалавек) – 1) чалавек, які дасягнуў найбольшых поспехаў у чым-н.; 2) з’ява або прадукт, які паказаў найлепшы вынік. *«Трыбунал» – рэкардсмен паводле колькасці пастановак у Савецкім Саюзе* (Наша Ніва, 21.07.2006); *Рэкардсмен – таматы дробнага гатунку, за іх просяць 60 тысяч* (Звязда, 27.02.2016).

Скотланд-ярд (ад Scotland Yard (назва вуліцы)) – лонданская крымінальная паліцыя. *Тым часам Скотланд-Ярд пачаў шукаць сваякоў гэтага чалавека ў Вялікабрытаніі* (Звязда, 09.01.1990); *1829 год – у Лондане сэрэм Робертам Пілем была сфарміравана і пачала дзейнічаць грамадзянская паліцыя Вялікага Лондана, якая пасля атрымала назву Скотланд-Ярд* (Звязда, 29.09.2018).

Стандартызацыя (ад стандарт) – адсутнасць, знікненне ў кім-н. або ў чым-н. арыгінальнасці, індывідуальных асаблівасцей; шаблоннасць, трафарэтнасць. *У адрозненні ад расійскага тэлебачання, дзе ўсё падаўляе стандартызацыя і ў шоу-бізнесе ўсё больш бізнесу і ўсё менш шоу, у нас яшчэ ёсць магчымасць змяніць сітуацыю* (ЛіМ, 19.11.1999).

Тандэм (ад tandem) – сумесная дзейнасць; саюз, садружнасць каго-, чаго-н. *Нямногія творчыя адзінкі схільныя да «падаення», аднак калі ўжо такія тандэм двух персанажаў шоу-бізнесу адбыўся, трымаецца ён зазвычай доўга* (Звязда, 19.04.2006).

Фаст-фуд (ад fast food) – аб нечым, што робіцца вельмі хутка, без дасканалай прапрацоўкі, са штучным ідэйным напаўненнем. *Аўтары вырабляюць своеасаблівы фастфуд, які мае ўсім спадабацца, але, з іншага боку, імкнуча паказаць асаблівасці сваёй культуры праз агульнаразумелую мову творчасці, – адзначыў Джо Данторн* (ЛіМ, 17.02.2017); *На погляд Руслана Макарэвіча, гэтыя песні – на стагоддзі: «А цяпер моладзь спажывае «музычны фастфуд»»* (Звязда, 02.10.2018). Гэта лексема вылучаецца сярод англіцызмаў гэтага спіса, тым, што з’яўляючыся

адзінкай корпуса кулінарнай лексікі, яна ў апошняе дзесяцігоддзе набыла пераноснае значэнне, у якім ужываецца ў дачыненні да сацыяльна-культурных з’яў.

Xini (ад *hippie, hippy*) – чалавек, які паводзіць сябе экстравагантна, знарок неахайна і прэтэнцыёзна апранаецца.

Хуліган (ад англ. *hooligan*) – *разм.* дзіця, якое не парушае грамадскі парадак, але дастаўляе бацькам турботы сваімі паводзінамі. *Такія дзеці, маючы моцны і незалежны характар, нярэдка адкрыта ігнаруюць школу і маюць рэпутацыю хуліганаў* (Чырвоная змена, 23.06.2006).

Хуліганіць (ад хуліган) – адступаць ад агульнапрынятых нормаў у паводзінах, творчасці і пад., але не выклікаць турботаў у грамадскасці і бліжэйшага асяроддзя. *Руслан Вашкевіч у сваіх работах не проста хуліганіў, а ствараў постмадэрнісцкае мастацтва* (ЛіМ, 23.06.2017).

Хуліганства (ад хуліган) – адступленне ад агульнапрынятых нормаў у паводзінах, творчасці і пад., якое не з’яўляецца сацыяльна небяспечным. *Ды ўсё ж маладзёжнасць асацыюецца з эксперыmentам, маладым задорам, творчым «хуліганствам» – чымсьці новым, крэатыўным, а не замшэлым* (Культура, 08.08.2015).

Высокі ўзровень семантычнай адаптаванасці запазычанага слова праяўляецца пры ўжыванні яго ў складзе ўстойлівых спалучэнняў слоў. У групе сацыяльна-палітычнай лексікі вылучаецца 5 такіх выразаў; да таго ж яны даволі актыўна праяўляюцца ў публіцыстычным дыскурсе. Параўн.:

Аб’явіць байкот – поўнасю або часткова разарваць адносіны з кім-н. або чым-н. як знак незадавальнення яго паводзінамі, амовіцца ад чаго-н. *Аб’яшчаныя малако, тварог, сыр і іншыя прадукты становяцца нормай на стале. Алею і наогул усім тлустым прадуктам аб’яўлены байкот* (Алеся № 8, 2016, с. 52).

Апошні з магікан – апошні прадстаўнік сацыяльнай з’явы, якая адмірае (па назве рамана амерыканскага пісьменніка Фенімора Купера «The last of the Mohicans»). *Я (апошні з магікан) усё яшчэ шчырую на заводзе, а ён нясе сваю вахту ў кватэры* (Беларуская думка, № 1, 2005, с. 60).

Аўральны рэжым – рэжым, пры якім вядзецца актыўная работа з мэтай тэрміновага завяршэння пэўнага задання. *Да вырашэння праблемы падключаюцца ў аўральным рэжыме спецыялісты другой лініі* (Звязда, 05.11.2015).

Буферная дзяржава / краіна / зона – звычайна слабая ў ваенных і палітычных адносінах краіна, якая знаходзіцца паміж тэрыторыямі або сферамі ўплыву вялікіх дзяржаў. *Па-другое, тая рэспубліка, якую варта было ствараць на думку Масквы, павінна была быць як мага далей на Захад і як мага меней на Усход... Буферная рэспубліка, тэрыторыяй якой можна было б ахвяраваць у выпадку нешчаслівага для савецкай Расіі развіцця падзей на заходнім напрамку* (ЛіМ, 28.12.2018).

Першая лэдзі – жонка кіраўніка дзяржавы. А на ўрачыстую цырымонію ўзнагароджвання прыехала нават першая лэдзі Расійскай Федэрацыі Людміла Пуціна (Раніца, 26.10.2006); Ён пажартаваў, што былая першая лэдзі нібыта заплаціла «аднаму разумніку» за гэты слоган \$ 1,9 млн (Звязда, 04.04.2019).

Такім чынам, можна вылучыць наступныя асаблівасці семантычнай адаптацыі англамоўнай сацыяльна-палітычнай лексікі ў публіцыстычным дыскурсе:

1. Сацыяльна-палітычная група прадстаўлена тэрміналагічнай і агульнаўжывальнай лексікай. Прычым, тэрміналагічная лексіка выкарыстоўваецца ў публіцыстычным дыскурсе значна актыўней.

2. Група налічвае даволі вялікую колькасць полісемантычных лексем (108 адз.), якія шырока прадстаўлены ў публіцыстычным дыскурсе.

3. Лексемы з пераносным значэннем найбольш прадстаўлены ў сацыяльна-палітычнай лексіка-семантычнай групе (23 адз.) і актыўна ўжываюцца ў публіцыстычным дыскурсе.

4. Устойлівыя выразы, кампанентам якіх з'яўляецца англіцызм сацыяльна-палітычнай сферы, трывала замацаваліся ў беларускай мове.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Астапенка А.* Інфармацыйнае грамадства і менталітэт беларускага Номо Informaticus // Трансфармацыя ментальнасці беларусаў ум ХХІ ст. : матэрыялы навук.-практ. канферэнцыі (Мінск, 24 лістапада 2013 г.) / пад рэд. А. Я. Тараса. Рыга : Інстытут беларускай гісторыі і культуры, 2013. С. 81–98.

2. *Костомаров В. Г.* Языковой вкус эпохи: Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. М. : Педагогика-пресс, 1994. 247 с.

3. *Савасцюк М. Л.* Англіцызмы беларускай мовы : дапаможнік. Мінск : БДУ, 2019. 391 с.

4. *Цікоцкі М. Я.* Стылістыка публіцыстычных жанраў. Мінск : Вышэйшая школа, 1971. 288 с.

5. *Булыка А. М.* Слоўнік іншамовных слоў: у 2 т. Мінск : БелЭн, 1999. 2 т.

6. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : Больш за 65 000 слоў / Пад. рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко. Мінск : БелЭн, 1996. 784 с.

7. *Wilding P.* Stumbling towards the Brexit // BlogActive [Электронны рэсурс]. URL: <https://blogactiv.eu/blog/2012/05/15/stumbling-towards-the-brexit> (дата звароту: 15.08.2020).

8. *Line H.* Oxford English Dictionary offers definition of Brexit as it adds new words // Independent [Электронны рэсурс]. URL: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/brexit-definition-oxford-english-dictionary-add-new-words-2016-a7476271.html> (дата звароту: 15.08.2020).